

Udvarhelyszéki helyismereti évfordulók 2011. január–március

Január

1. – 85 éve született **Szederjesi András** szobrász Nagymedésén.

1. – 85 éve született Alsósófalván **Kusztosné Szabó Piroska** népzene-kutató.

3. – 85 éve született Homoródszentmártonban **Molnár Jakab** közíró, baptista lapok szerkesztője. Székelyudvarhelyen érettségizett 1946-ban; tanári képesítést szerzett, több helyen tanított, környékünkön Korondon és Székelyderzsben. Aradon halt meg 1991. május 8-án.

4. – 15 évvel ezelőtt hunyt el városunkban **Sztojka Ferenc** fényképész.

6. – 325 éve született **Gyalogi János** jezsuita egyházi író, történész.

6. – 85 éve halt meg Budapesten etédi **Gagy Jenő** író, költő, újságíró (szül. Fogaras, 1880. augusztus 17.). Tanított Székelyudvarhelyen. Történelmi, politikai tárgyú tanulmányokat, cikkeket közölt erdélyi magyar és román újságokban.

9. – 85 éve született Bözödújfaluban **Kovács András** szerkesztő, író. 1949–70 között a kolozsvári *Igazság* főszerkesztője, majd nyugdíjazásáig (1986) *A Hét* főtítkára volt. Több könyve jelent meg a székely szombatosok és szülőfaluja múltjáról: *Vallo-más a székely szombatosok perében* (Buk., 1981, Bp., 1983), *Útfélen fejfa* (Buk., 1995), *Mondjatok kaddist egy székelyfaluért* (Csíksz., 1997).

12. – 80 éve született Vargyason **Borbáth Károly** történész (megh. 1980. ápr. 20.) Székelykeresztúron járt középiskolába, a Bolyai Tudományegyetem lektora, a nagyenyedi Bethlen-könyvtár igazgatója volt (1968–1977), majd szülőfalujában tanított. Erdély műemlékeivel, könyvtári és levéltári kutatásokkal foglalkozott. A Székely támadt várról és falujáról írt monográfiája kéziratban maradt.

17. – 60 éve született Kolozsváron **H. Szabó Gyula** közíró, a *Művelődés* főszerkesztője. 1974–77 között tanított Siménfalván, kezdeményezője volt a *Perefernum* elnevezésű honismereti vetélkedőnek, amelyen a Nyikó menti iskolák vettek részt évente.

21. – 190 éve született Makfalván **Dózsa Dániel** író, újságíró (megh. Búzásbesenyő, 1889. február 25.). 1848-ban a kolozsvári *Ellenőr* szerkesztője volt, később országgyűlési képviselő. Legismertebb munkája a *Zandirhám* eposz, a csíki székely krónika verses feldolgozása.

21. – 110 éve született **Hadnagy Albert** levéltáros Székelyudvarhelyen (megh. 1967. május 26.).

21. – 60 éve született Segesváron **Kedei Mózes** unitárius lelkész. Kis-és Nagykedében (1974–77), 1990-ig Újszékelyen teljesített szolgálatot, majd Székelyudvarhelyen lelkész, 1996-tól esperes. *Vallo-más magunkról* (Szudv., 1997) c. kötete angolul is megjelent. 1999 óta az Unitárius Világtalálkozó egyik szervezője. Az *Erdélyi Unitárius Egyház rövid története* című munkáját Kolozsváron adták ki 2002-ben, *Imádságok, gondolatok* című könyvét Székelyudvarhelyen, 2009-ben, a *Kapcsolatok...* címűt 2010-ben.

23. – 100 éve halt meg **Ugron Gábor** közíró, politikus; Szombatfalván született 1847. ápr. 15-én. Az udvarhelyi katolikus főgimnáziumban érettségizett, Bécsben és Pesten tanult jogot, majd irodalmi tanulmányokat folytatott. Az 1870-es német–francia háború hírére Párizsba ment, felajánlotta szolgálatait a köztársaságnak. Harcolt Garibaldi légiójában, bátorságáért főhadnagyi rangot kapott és becsület-

Ugron Gábor

renddel tüntették ki. Huszonöt éves korában Udvarhely országgyűlési képviselőjévé választották. Vakmerő vállalkozása a székely puccs néven emlegetett fegyveres vállalkozás: 1877-ben a Sipka-szorosba rekedt orosz csapatok élelmezési vonalát akarta elvágni a Székelyföldön toborzott csapattal – ám a készülődésre felfigyeltek, őt perbe fogták. Petőfi halálának 50. évfordulójára tízezres tömeget mozgató meg a fehéregyházi és segesvári ünnepségre. Széles körű közgazdasági és politikai tevékenysége lelkesedésének, bámulatos munkabírásiának tulajdonítható.

24. – 30 éve halt meg **Nagy Géza** irodalomtörténész, műfordító (szül. Szenterszébet, 1914. szept. 1.).

25. – 70 éve halt meg Kolozsváron **Boros György** tanulmányíró, szerkesztő, műfordító. Tordátfalván született 1855. április 19-én. Székelykeresztúron járt középiskolába, majd Kolozsváron és Londonban tanult. 1884-ben az ő indítványára jött létre a Dávid Ferenc Egylet, melynek titkára, majd ügyvezető elnöke volt. 1900-ban a Harvard egyetem doktorrá avatta. 1928-tól nyugalomba vonulásáig, 1938-ig volt unitárius püspök.

27. – 70 éve született Székelyudvarhelyen **Péter János** képzőművész.

Február

1. – 80 éve született Hodgyában **Pálffy Árpád** keramikus. Székelyudvarhelyen érettségizett, Csíkszeredában szerzett szakképesítést. Gaál Andrással és Márton Árpáddal készítette a *Cantata profana* mozaik-képet (Csíksz.). Keramikusként megyei és országos tárlatokon szerepelt; bronz domborműveket készített.

3. – 140 éve halt meg **Gálffy Sándor** költő és népköltési gyűjtő (szül. Firtosmartonos, 1810. június 14.). A székelykeresztúri unitárius algimnáziumban, majd a kolozsvári unitárius főiskolán tanult, Udvarhely megyei szolgabíró, 1861-től királybíró volt. A szabadságharc idején martonosi házat lerombolták a felkelők, így felesége birtokára költöztek. Népballadákat és meséket küldött Kriza János *Vadrózsák* c. gyűjteményébe.

10. – 70 éve született Küküllőke-ményfalván **Benkő Mrazek Berta**

textilművész. Több nemzetközi kiállításon vett részt.

16. – 85 éve született **Fazekas János** közíró, politikus Lupényban. Magyarandrásfalván nevelkedett – ott élt a családja; Székelykeresztúron járt az unitárius gimnáziumban és a tanítóképzőben. Székelyudvarhelyen, majd az ország több városában ifjúsági, 1952-től pedig vezető állami és pártfunkciókat töltött be. Történeti tárgyú munkái jelentek meg. (Megh. Bp., 2004. márc. 8.)

17. – 135 éve született **Becsek Aladár** szerkesztő, a város első nyomdatulajdonosa, az első *Udvarhelyi Híradó* szerkesztője. (Megh. Bp., 1945. január 15.)

Becsek Aladár sírköve az udvarhelyi református temetőben

20. – 50 éve halt meg **Beczássy Judit** író, Balázs Sándor író felesége. Szegeden született 1888. szept. 20-án. Udvarhelyen is tanított.

26. – 65 éve halt meg **Simó Géza** tanár, szerkesztő (szül. Etéden 1870 márciusában).

Március

1. – 20 éve halt meg ifjabb **Kubán Endre** író, újságíró, szerkesztő Temesváron (szül. Resicabánya, 1909. április 5.). Székelyudvarhelyen érettségizett 1927-ben.

2. – 55 éve született Etéden **Horváth Alpár** költő, újságíró. Székelykeresztúron érettségizett, a kolozsvári

egyetemen szerzett nyelvtanári diplomát. Az *Európai Idő* alapító főszerkesztője.

3. – 105 évvel ezelőtt halt meg **Koncz József** történetíró Marosvásárhelyen. Bözödön született 1829. november 11-én, tanult Udvarhelyen, részt vett marosvásárhelyi diákként a szabadságharcban, majd református lelkész lett. Külföldi egyetemeken is tanult. A vásárhelyi református kollégiumban tanított, később a könyvtár, 1896–99 között a Teleki-levéltár őre volt.

4. – 280 éve született Székelyudvarhelyen **Borosnyai Lukács Simon** református egyházi író. Szülővárosában és Marosvásárhelyen tanult, Bernben járt egyetemre, majd Vásárhelyen volt lelkész. Ott halt meg 1802. április 4-én.

4. – 100 éve született Felsőboldogfalván **Ipó László** festő. 1926-ban végzett középiskolát Székelykeresztúron, itt volt első kiállítása is 1936-ban, később a városban telepedett meg. A múzeumban 1982-ben állandó kiállítás nyílt festményeiből. Portrét festett Tompa Lászlóról, Tomcsa Sándorról, dr. Molnár Istvánról.

4. – 60 éve halt meg **Balogh Artúr** jog- és államtudományi szakíró, műfordító, szerkesztő Kolozsváron. Abonyban született 1866. március 18-án. Állam-, majd jogtudományi doktori címet szerzett; a kolozsvári egyetemen tanított. 1928–37 között kisebb megszakítással Udvarhely megye szenátora volt a román parlamentben. A kisebbségjog európai rangú szakembere volt, több mint fél száz munkája jelent meg magyar, francia és német nyelven.

6. – 185 éve született **Veres Sándor** földrajzi szakíró. A székelyudvarhelyi Református Kollégiumban tanult, majd tanított. Hosszúfaluban halt meg 1906. június 10-én.

8. – 105 éve született Rugonfalván **Mester Miklós** történész, államtitkár, megh. 1989. január 5-én.

10. – 115 évvel ezelőtt halt meg **Ágotha Balázs** (szül. Szudv., 1864. január 30.). Szülővárosában végezte a középiskolát, a teológiát Gyulafehérváron, a kolozsvári egyetemen pedig magyart és latint tanult. Karcolatokat, humoreszkeket közölt.

14. – 205 évvel ezelőtt halt meg Kozmásán **Lakatos István** krónikaíró.

Székelyudvarhelyen született 1620–25 között. Szülővárosában tanult. Thököly és a tatárok betöréséről írt latin és magyar nyelvű feljegyzései a csíkkozmási plébánia anyakönyvében maradtak fenn, itt volt plébános és főesperes 1684-től. *Székelyudvarhely legrégebb leírása* című munkája 1942-ben jelent meg.

17. – 105 éve született Keresztúron **Gyallay-Papp Sándor** költő (1944. november 8-án lett öngyilkos). Az Unitárius Gimnáziumban érettségizett 1925-ben. Verset, novellát közölt, öt önálló kötete jelent meg. Fordított románból.

17. – 75 éve született Brassóban **Gábor Dénes** bibliográfus, szerkesztő. Székelyudvarhelyen végzett 1953-ban a Magyar Vegyes Liceumban, biológia-kémia szakos képesítést szerzett a kolozsvári egyetemen. 1958 óta az ottani egyetemi könyvtár munkatársa. Az ex libris művészetének szakértője, népszerűsítője és gyűjtője.

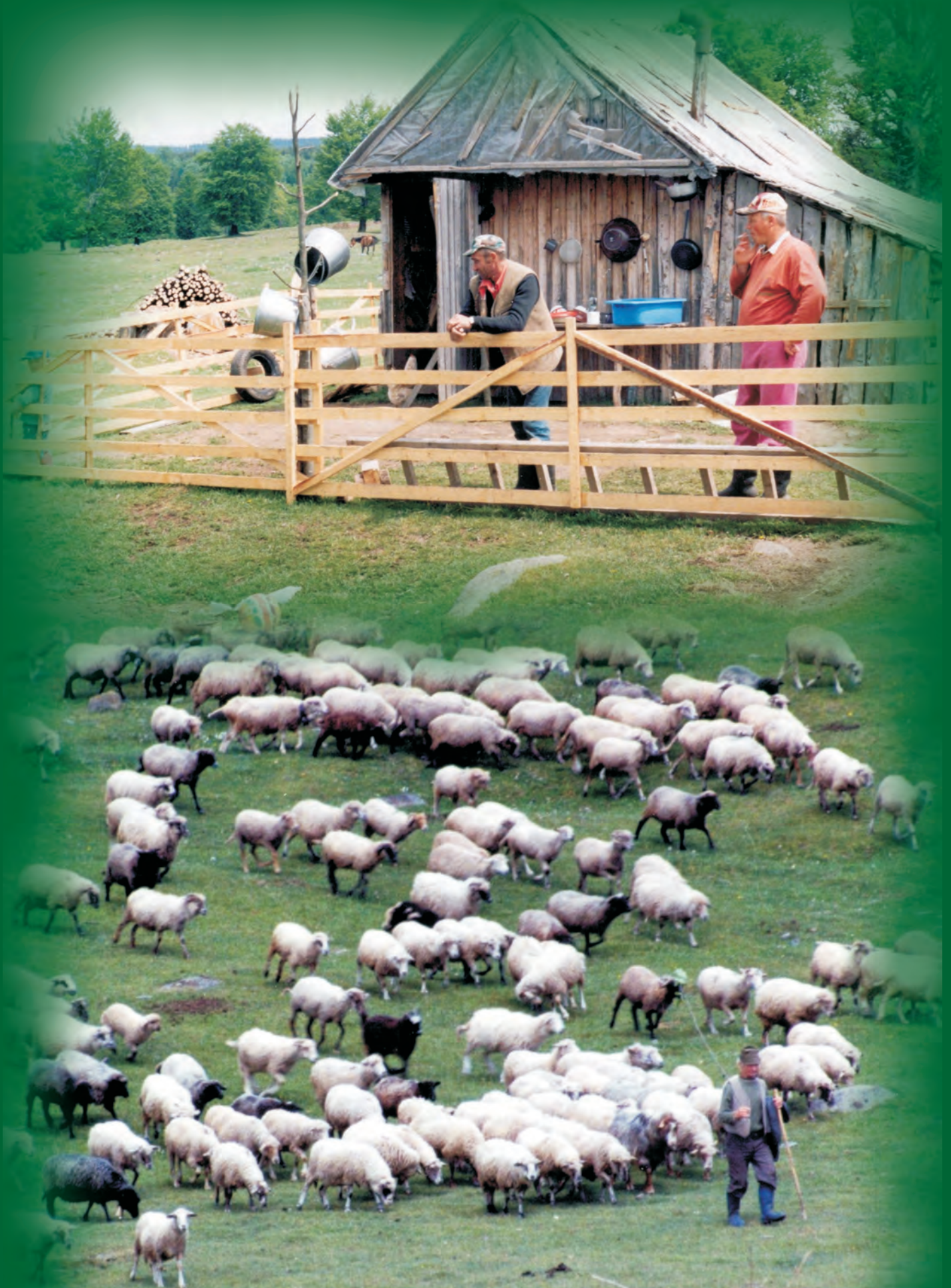
17. – 35 éve halt meg **Réty Imre** lapszerkesztő, Székelyudvarhely polgármestere, a Magyar Kisgazdapárt országgyűlési képviselője (szül. 1892. nov. 6.).

21. – 150 éve született Felsőboldogfalván **Fülöp Áron** költő. Székelyudvarhelyen járt középiskolába a Református Kollégiumban, majd Budapesten végzett egyetemet. Magyar irodalmat és latin nyelvet tanított; 1893-tól a *Szatmári Hírlapot* szerkesztette, 1896-tól a képviselőház könyvtárosa, 1911–16 között igazgatója volt. *Attila fia* címen 1909-ben jelent meg a hun–magyar mondakörből ihletődött eposza, a tetralógia első három részét (*Ellák. Költői elbeszélés tíz énekben*. Bp., 1893, második kiadás; *Aladár. Költői elbeszélés tíz énekben*. h. n., é. n.; *Csaba. Költői elbeszélés tíz énekben*. Bp., 1908) korábban megjelentette. 1920. október 22-én halt meg Székelyudvarhelyen.

21. – 65 éve született Atyhában **Vinceffy László** festő, a sepsiszentgyörgyi képtár restaurátora.

28. – 85 éve született Székelyudvarhelyen **Nagy László** tanár, szerkesztő, református lelkész. Az *Igehirdető*, *Szemle Füzetek* sorozat, a *Református Szemle* főszerkesztője.

Összeállította P. Buzogány Árpád

*Esztenaház (Balázs Ferenc felvétele)
Legel a nyáj (Erdély Bálint Előd felvétele)
Lásd cikkünket a 21. oldalon.*